

Sygn. akt V ACa 67/15

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Roman Kowalkowski
Sędziowie:	SA Maryla Domel-Jasińska (spr.) SA Maria Sokołowska
Protokolant:	sekretarz sądowy Joanna Makarewicz

po rozpoznaniu w dniu 21 maja 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa B. L. i T. L.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w S.

z dnia 7 listopada 2014 r., sygn. akt I C 7/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od każdego z powodów na rzecz pozwanego kwotę po 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt V ACa 67/15

## UZASADNIENIE

Powodowie B. L. i T. L. wnieśli odrębne pozwy przeciwko (...) S.A. w W., połączone następnie do wspólnego rozpoznania postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 26 lutego 2014r., w których domagali się zasądzenia od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 500.000zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 listopada 2013r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych w postaci zerwania więzi rodzinnych łączących powodów z ich dziećmi I. L., J. L. i D. L. (1), będącą skutkiem ich śmierci w wypadku komunikacyjnym (...)

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu argumentując, że roszczenie powodów nie znajduje uzasadnienia w treści art. 448 kc w zw. z art. 24 kc oraz podnosząc, że rozmiar zgłoszonego żądania jest wygórowany.

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 7 listopada 2014r. zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwotę po 300.000zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 listopada 2013r. do dnia zapłaty oraz kwotę po 2.480,95zł tytułem zwrotu kosztów procesu, oddalił w pozostałym zakresie powództwa oraz nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w S. od każdego z powodów kwotę po 151,60zł.

Powyższy wyrok Sąd I instancji oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

W dniu 27 października 2002r. na trasie B. - U. kierujący samochodem osobowym marki V. (...), o numerze rejestracyjnym (...) J. K. nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że nie zachował należytej ostrożności oraz obserwacji drogi i zjechał na lewy pas ruchu, czym doprowadził do zderzenia z prawidłowo jadącym z przeciwnego kierunku

samochodem marki C. (...), o numerze rejestracyjnym (...), kierowanym przez powoda. W następstwie przedmiotowego zdarzenia pasażerowie pojazdu - dzieci powodów: I. L. (...) J. L. (...)i D. L. (2)(...) ponieśli śmierć, natomiast powód doznał ciężki obrażeń ciała.

Sprawca zdarzenia prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Człuchowie z dnia 4 września 2003r., sygn. akt (...) został uznany winnym popełnienia czynu z art.177 § 2 kk i skazany (...)

Sprawca w dacie zdarzenia posiadał obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w pozwanym towarzystwie ubezpieczeniowym.

I. L., J. L. i D. L. (1) byli jedynymi dziećmi powodów ze związku małżeńskiego. Związek powodów funkcjonował stabilnie, małżonkowie stanowili i tworzyli wspólnie z dziećmi zgodną, wzajemnie się wspierającą i szanującą rodzinę. W dacie gdy doszło do tragicznego w skutkach zdarzenia powód jechał wspólnie z dziećmi na cmentarz zapalić znicze na grobie jego rodziców, a dziadków jego dzieci w związku ze zbliżającym się świętem Wszystkich Świętych. Powódka po uzyskaniu w szpitalu, do którego przyjechała bezpośrednio po zdarzeniu, wiadomości o śmierci wszystkich dzieci została umieszczona (...). Powód z uwagi na doznane obrażenia został przewieziony do szpitala w C. i przebywał tam 17 dni, z (...). Organizacją pogrzebu dzieci zajmowała się rodzina oraz znajomi powodów.

Po śmierci dzieci, przez dłuższy okres, około roku powódka wraz z powodem, mieszkała u swojej matki, od której otrzymała największe wsparcie. Następnie powodowie sprzedali mieszkanie, w którym zamieszkiwali wspólnie z dziećmi i przeprowadzili się do rodzinnej miejscowości powódki do nowozakupionego mieszkania. Powodowie do dnia dzisiejszego rozpamiętują śmierć dzieci, przeżywają ból z tym związany wspominając wspólnie spędzone chwile, które dawały im dużo radości. Powódka od śmierci swoich dzieci nie może poradzić sobie z rzeczywistością, dlatego (...)

(...) w C.. Powódka w okresie od 2003r. do 2013r. przebywała na rencie z tytułu całkowitej, a następnie z powodu częściowej niezdolności do pracy.

Pozwany w 2003r. wypłacił każdemu z powodów kwotę po 60.000zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej.

Tragiczna śmierć dzieci odbiła się niekorzystnie na ogólnym stanie zdrowia powodów, w szczególności uszczerbku doznał (...). Jak wynika z opinii zespołu biegłych (...) E. M. i (...) K. G. u powódki rozpoznano (...). Objawy te przekraczały rozmiar tzw. normalnej reakcji żałoby. Powódka, mimo upływu czasu nadal przeżywa żałobę i żal po stracie dzieci. Dotychczasowe leczenie jak i upływ czasu w niewielkim stopniu wpłynęły na istotną poprawę stanu zdrowia albowiem śmierć najbliższych osób była dla powódki silnym przeżyciem traumatycznym i mimo upływu 12 lat powódka pozostaje w stanie żałoby. Niewątpliwie zdaniem biegłych stan ten wymaga pomocy (...)

Również u powoda zdarzenie z dnia 27 października 2002r. spowodowało silne przeżycie traumatyczne, mimo upływu czasu powód ciągle przeżywa żal po stracie dzieci. Na podstawie aktualnego badania (...)biegli stwierdzili, że śmierć dzieci spowodowała u powoda objawy reakcji żałoby tzw. normalnej, których nasilenie początkowe należało określić jako znaczne i utrudniające funkcjonowanie w sferze rodzinnej i osobistej. Objawy te z czasem zmniejszyły się, ale nie ustąpiły całkowicie.

Na dzień dzisiejszy powódka nie pracuje, powód pobiera świadczenie emerytalne wobec nabycia do niego uprawnienia po okresie pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, poczynając od 2003r. Przed wypadkiem powód pracował jako funkcjonariusz w Zakładzie Karnym w C..

Pozwany w odpowiedzi na przedsądowe wezwanie dotyczące wypłaty zadośćuczynienia odmówił pozytywnego rozpatrzenia zgłoszonego roszczenia powołując się na własną interpretację art. 448 kc w zw. z art. 23 i 24 kc, z której w ocenie pozwanego

wynika, że przepisy te stanowią podstawę do żądania zadośćuczynienia wyłącznie przez tę osobę, której dobro osobiste zostało naruszone czynem bezprawnym, natomiast w przedmiotowej sprawie naruszenie dóbr osobistych powodów nastąpiło w sposób pośredni, było bowiem skutkiem naruszenia dóbr osobistych dzieci powodów.

W wyniku zajęcia przez pozwanego kategorię stanowiska odmownego wyrażonego w piśmie z dnia 12 listopada 2013r. wystąpienie z powództwem pełnomocnik powodów uznał za konieczne, zasadne i celowe.

Sąd Okręgowy wskazał, że powyższych ustaleń faktycznych dokonał na podstawie załączonych do akt dokumentów, opinii biegłych, zeznań świadków oraz powódki i powoda słuchanych w charakterze strony. Jednocześnie Sąd I instancji podniósł, że nie zachodziła potrzeba uzupełnienia opinii biegłych, ponieważ była ona wyczerpująca.

Motywuując swoje rozstrzygnięcie Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z powszechnie aprobowanym w orzecznictwie poglądem najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, gdy śmierć osoby najbliższej nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008r.

Sąd Okręgowy podniósł, że powodowie domagając się zadośćuczynienia winni byli wykazać istnienie faktycznych silnych więzi emocjonalnych łączących ich z dziećmi, stanowiących dobro osobiste oraz doznaną krzywdę. W okolicznościach niniejszej sprawy zdaniem Sądu I instancji nie budziło wątpliwości, że powodów łączyła z dziećmi bardzo silna więź rodzinna przejawiająca się we wzajemnej pomocy i akceptacji, która stanowiła dobro osobiste powodów podlegające ochronie prawnej oraz że powodowie doznali ogromnej krzywdy w skutek jej zerwania. W konsekwencji powodom co do zasady przysługiwało roszczenie o zadośćuczynienie.

Odnosząc się do wysokości zadośćuczynienia Sąd Okręgowy podniósł, że powinno ono stanowić odczuwalną rekompensatę doznanych cierpień, a przy jego ustalaniu należało w szczególności uwzględnić skutki wywołane zdarzeniem, nieodwracalny charakter następstw, wiek, a także wpływ doznanych cierpień na inne dziedziny życia poszkodowanego. Sąd I instancji zaznaczył, że przy przyznawaniu zadośćuczynienia należy rozważyć indywidualne okoliczności konkretnego przypadku, a nadto pomocniczo można kierować się wysokością sum zasądzonych w innych sprawach

oraz tylko uzupełniająco łączyć wysokość zadośćuczynienia z przeciętną stopą życiową społeczeństwa.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy wskazał, że śmierć trójki jedynych dzieci powodów, będących dopiero u progu wchodzenia w pełnię życia stanowiła dla nich niewyobrazalny wstrząs. Cierpienia powodów spotęgowane zostały także nagłością i tragizmem zdarzenia. Nadto powódka około rok po wypadku przeszła operację (...) Powodowie wycofali się z relacji interpersonalnych, ograniczając je do najbliższych, nadal ubierają się na czarno, codziennie chodzą na cmentarz i noszą żałobę po dzieciach. Nadto jak wynika z opinii biegłych powodowie nie pogodzili się ze śmiercią dzieci, ciągle przeżywają żal po ich stracie, a w przypadku powódki proces żałoby nie został

przez nią zamknięty. Nagła śmierć dzieci była przyczyną niewyobrażalnych cierpień powodów, zwłaszcza że łączące ich więzi nie zdążyły ulec rozluźnieniu charakterystycznemu dla sytuacji, kiedy to dorosłe dzieci zakładają rodziny i zaczynają prowadzi odrębne i niezależne od rodziców życie. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał za adekwatną do rozmiaru krzywdy doznanej przez powodów kwotę 300.000zł i uwzględnił w części żądanie pozwu. W tym kontekście Sąd I instancji podniósł, że wypłacona przez pozwanego powodom kwota po 60.000zł w 2003r. stanowiła odszkodowanie za poniesioną szkodę majątkową (art. 446 § 3 kc) i nie podlegała uwzględnieniu przy określaniu wysokości należnego powodom zadośćuczynienia. O odsetkach ustawowych Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 kc w zw. z art. 455 kc, natomiast o kosztach procesu stosownie do treści art. 98 kpc w zw. z art. 108 kpc.

Od powyższego wyroku apelację wnieśli powodowie zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo oraz rozstrzygającej o kosztach postępowania.

Zaskarżonemu orzeczeniu powodowie zarzucili naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc polegającą na uznaniu, że zasądzona na rzecz powodów suma zadośćuczynienia jest odpowiednia do doznanej krzywdy i spełnia funkcję kompensacyjną, podczas gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy mających wpływ na jej wysokość jest ona rażąco zaniżona i niewspółmierna do doznanych przez powodów cierpień.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania za obie instancje.

Pozwany w odpowiedzi na apelację powodów wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od każdego z powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

#### **Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:**

Apelacja powodów nie jest zasadna.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że Sąd I instancji dokonał prawidłowej oceny zebranego materiału dowodowego bez przekroczenia granic określonych w art. 233 § 1 kpc i właściwie ustalił wszystkie istotne dla sprawy fakty, zaś ustalenia te Sąd Apelacyjny aprobuje i przyjmuje za własne bez potrzeby ponownego ich przytaczania.

Sąd Apelacyjny podziela także stanowisko wyrażone przez Sąd Okręgowy, że powodom przysługiwało co do zasady roszczenie o zadośćuczynienie także w okolicznościach niniejszej sprawy, gdy śmierć dzieci nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008r. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2010r., III CZP 79/10, Biul. SN z 2010r., nr 10, poz. 11, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011r., III CZP 32/11, Biul. SN z 2011r., nr 7, poz. 9).

Co się tyczy zarzutu naruszenia art. 448 kc w zw. z art. 24 kc poprzez jego błędną wykładnię podnieść należy, że wbrew twierdzeniom skarżących Sąd I instancji przedstawił wszystkie istotne kryteria, jakie stanowią o przyznaniu zadośćuczynienia, a wynikające z treści w/w przepisów. Po pierwsze winno ono odpowiadać rozmiarowi krzywdy poszkodowanego, która wyraża się m.in. w cierpieniu i bólu. Na wysokość zadośćuczynienia ma wpływ rodzaj powstałych skutków, w tym ich nieodwracalność, czas trwania, natężenie oraz ograniczenia, jakie w związku z tym powstały w życiu danej osoby oraz inne czynniki o podobnym charakterze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 2012r., I CSK 74/12, Lex nr 1226824, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2011r., I PK 275/10, Lex nr 1164114, wyrok Sądu Najwyższego z 29 października 2008r., IV CSK 246/08, Lex nr 590267). Wykładnia przywołanych przepisów – przedstawiona przez Sąd

Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia – odwołuje się do wyżej przedstawionych przesłanek oraz wypełnia je właściwą treścią. Przeciwnie zarzuty skarżących w tym względzie nie mogły więc odnieść zamierzonego skutku.

Co się tyczy zarzutów apelacji kwestionujących wysokość przyznanego zadośćuczynienia wyjaśnić trzeba, że ze względu na niewymierność krzywdy, określenie w danym przypadku odpowiedniej sumy pozostawione zostało

sądowi, który dysponuje w takim wypadku większym zakresem swobody niż przy ustalaniu szkody majątkowej i odszkodowania koniecznego do jej naprawienia. Innymi słowy charakter zadośćuczynienia przesądza o tym, że ostateczne ustalenie, jaka konkretnie kwota jest "odpowiednia" z istoty swej należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, lecz nie może to być uznanie dowolne. Ingerencja w wysokość zasądzonego zadośćuczynienia jest możliwa, gdy jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, jako rażąco wygórowane lub rażąco zaniżone (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNC 1971 Nr 3, poz. 53; z dnia 7 stycznia 2000 r., II CKN 651/98, Lex nr 51063; z dnia 18 listopada 2004 r., I CK 219/04, Lex nr 146356).

Zarzucając naruszenie art. 448 kc w zw. z art. 24 kc skarżący winni sprecyzować i wskazać, jakie istotne okoliczności czy przesłanki zostały pominięte przez sąd oraz przekonać, że miało to wpływ na wadliwe ustalenie wysokości zadośćuczynienia. Analiza podnoszonych przez skarżących zarzutów oraz ich uzasadnienie prowadzi do wniosku, że Sąd Okręgowy wziął pod uwagę wszystkie okoliczności, które na gruncie niniejszej sprawy miały wpływ na rozmiar krzywdy powodów. Fakt, że wynik tej oceny, odzwierciedlony w wysokości przyznanego zadośćuczynienia, różni się od własnej oceny skarżących, na której przedstawieniu skupiają się wywody apelacji, nie stanowi podstawy stwierdzenia naruszenia przez Sąd I instancji prawa materialnego

Przeciwnie niż wywodzą skarżący, zadośćuczynienie nie zostało przyznane w rażąco zaniżonej wysokości, a Sąd I instancji uwzględnił należycie kryteria wpływające na jego ustalenie konfrontując je z indywidualnymi okolicznościami dotyczącymi powodów, w szczególności ogromny rozmiar cierpienia doznanego przez powodów, jego długotrwałość oraz nieodwracalność skutków doznanej krzywdy, która miała wpływ na wszystkie aspekty życia powodów zmieniając je w sposób diametralny. Sąd Okręgowy wziął także pod uwagę, że cierpienie powodów potęgował fakt istnienia silnych więzi emocjonalnych łączących ich z dziećmi, okoliczności, w których doszło do rzeczowego

wypadku, jego nagłość oraz to, że powodowie stracili wszystkie swoje dzieci i nie mogą już posiadać potomstwa. Sąd Okręgowy miał również na uwadze, że jakość życia powodów uległa zupełnej i nieodwracalnej zmianie we wszystkich sferach życia rodzinnego, zawodowego i społecznego oraz skutki zdarzenia dla stanu psychicznego powodów przedstawione w opinii biegłych.

Nie mogły odnieść zamierzonego skutku twierdzenia apelacji odwołujące się do kryterium pomocniczego, to jest do wysokości zadośćuczynień przyznanych rodzinom ofiar katastrof lotniczych z uwagi na nieco odmienny stan faktyczny i ogólnikowość podniesionych w tym względzie argumentów.

Reasumując, w okolicznościach niniejszej sprawy nie ma dysonansu pomiędzy poprawnie sformułowanymi przesłankami dotyczącymi zadośćuczynienia w ujęciu ogólnym (uniwersalnym), a zindywidualizowanymi przesłankami, dotyczącymi sytuacji powodów. Zarzut przyznania zadośćuczynienia w niewłaściwej wysokości mógłby zostać uwzględniony tylko w razie wykazania oczywistego naruszenia kryteriów jego ustalania przez Sąd I instancji, czego powodowie w rozpoznawanej sprawie nie wykazali, a ich zarzuty nie zasługiwały na uwzględnienie.

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie II sentencji wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc i w oparciu o § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013r., poz. 490) obciążając nimi - zgodnie z zasadą odpowiedzialności na wynik procesu - każdego z powodów jako stronę przegrywającą postępowanie apelacyjne.